

CUPRINS

INTRODUCERE. SISTEMUL ȘTIINȚELOR JURIDICE. LOCUL TEORIEI

GENERALE A DREPTULUI ÎN SISTEMUL ȘTIINȚEI DREPTULUI _____ 1

1. Despre știință, în general _____ 1
2. Sistemul științelor juridice _____ 1
 - 2.1. Științele juridice istorice _____ 3
 - 2.2. Științele juridice de ramură _____ 3
 - 2.3. Științele ajutătoare (auxiliare, participative) _____ 4
 - 2.4. Interacțiunea dintre științele juridice și alte științe socio-umane _____ 5
3. Teoria generală a dreptului – istoric, caracteristici, disciplină de învățământ _____ 8
4. Relația dintre Teoria generală a dreptului și Filosofia dreptului _____ 11

TITLUL I. CONCEPTUL DREPTULUI _____ 19

Capitolul I. Noțiunea dreptului _____ 19

Secțiunea 1. Originea și apariția dreptului _____ 19

Secțiunea 2. Primele legiuri _____ 22

- 2.1. Codul lui Hammurabi _____ 22
- 2.2. Codul lui Manu _____ 23
- 2.3. Codul lui Mu _____ 23
- 2.4. Primele legiuri în Europa _____ 24

Secțiunea 3. Accepțiunile noțiunii de „drept” _____ 25

- 3.1. Drept obiectiv și drept subiectiv _____ 25
- 3.2. Dreptul pozitiv _____ 26
- 3.3. Alte accepțiuni _____ 26
- 3.4. Realitatea juridică _____ 27

Secțiunea 4. Configurarea (determinarea) dreptului _____ 28

- 4.1. Mediul (cadrul) natural _____ 28
- 4.2. Cadrul social-economic _____ 29
- 4.3. Cadrul istoric, etnic, național _____ 29
- 4.4. Cadrul politic _____ 29
- 4.5. Cadrul cultural-ideologic _____ 31
- 4.6. Factorul internațional _____ 31
- 4.7. Factorul uman _____ 31

Secțiunea 5. Esența, conținutul și forma dreptului _____ 32

- 5.1. Esența dreptului _____ 32
- 5.2. Conținutul dreptului _____ 34
- 5.3. Forma dreptului _____ 34

Secțiunea 6. Sistemul dreptului _____ 35

- 6.1. Noțiunea de „sistem al dreptului” _____ 35
- 6.2. Diviziunile generale ale dreptului _____ 36

6.3. Ramurile dreptului românesc actual _____	38
<i>Secțiunea 7. Definiția dreptului</i> _____	41
Capitolul II. Tipologia dreptului _____	45
<i>Secțiunea 1. Considerații introductive</i> _____	45
1.1. Metoda tipologică în clasificarea dreptului _____	45
1.2. Evoluția dreptului spre formarea marilor tipuri și familii de drept _____	46
1.3. Clasificări ale marilor tipuri și familii de drept _____	47
<i>Secțiunea 2. Familia de drept romano-germanică</i> _____	50
2.1. Considerații preliminare _____	50
2.2. Dreptul francez _____	51
2.3. Sistemul germano-elvețian _____	53
2.4. Sistemul juridic al țărilor nordice _____	55
2.5. Locul dreptului românesc în familia de drept romano-germanică _____	57
<i>Secțiunea 3. Familia de drept anglo-saxonă</i> _____	60
3.1. Particularitățile dreptului englez _____	60
3.2. Instituțiile specifice „ <i>common-law</i> ”-ului _____	61
3.3. Dreptul Statelor Unite ale Americii _____	64
<i>Secțiunea 4. Familii și tipuri de drept tradiționale și religioase</i> _____	67
4.1. Familia dreptului islamic (musulman) _____	68
4.2. Familia dreptului indian _____	70
4.3. Dreptul rabinic și cel israelian _____	72
4.4. Alte sisteme juridice tradiționale _____	73
4.4.1. Dreptul japonez tradițional _____	73
4.4.2. Dreptul african cutumiar _____	74
<i>Secțiunea 5. Dreptul Uniunii Europene</i> _____	75
Capitolul III. Rolul, principiile și funcțiile dreptului _____	77
<i>Secțiunea 1. Locul și rolul dreptului în sistemul reglementărilor sociale</i> _____	77
1.1. Sistemul normelor sociale _____	77
1.2. Componentele sistemului normelor sociale _____	78
1.2.1. Normele morale (etice). Corelația lor cu normele juridice _____	78
1.2.2. Normele obișnuielnice (ale obiceiului) _____	82
1.2.3. Normele tehnice _____	84
1.2.4. Normele de conviețuire _____	85
1.2.5. Normele organizațiilor sociale nestatale (neguvernamentale) _____	85
<i>Secțiunea 2. Principiile dreptului</i> _____	86
2.1. Considerații generale _____	86
2.2. Prezentarea principiilor dreptului _____	88
2.2.1. Principiile fundamentale ale dreptului _____	88
2.2.2. Principiile ramurilor de drept _____	94
<i>Secțiunea 3. Funcțiile dreptului</i> _____	97
3.1. Considerații generale cu privire la noțiunea de „funcții ale dreptului” _____	97

3.2. Prezentarea funcțiilor dreptului _____	100
3.2.1. Funcția de instituționalizare sau formalizare juridică a organizării social-politice a societății _____	100
3.2.2. Funcția de conservare, apărare și garantare a valorilor fundamentale ale societății _____	100
3.2.3. Funcția de conducere a societății _____	101
3.2.4. Funcția normativă _____	101
<i>Secțiunea 4. Disfuncțiile dreptului</i> _____	102
Capitolul IV. Izvoarele dreptului _____	104
<i>Secțiunea 1. Conceptul de „izvor de drept”</i> _____	104
<i>Secțiunea 2. Izvoarele formale ale dreptului</i> _____	106
2.1. Obiceiul juridic (cutuma) _____	106
2.1.1. Repere de ordin istoric _____	107
2.1.2. Obiceiul juridic în dreptul românesc _____	109
2.2. Practica judecătorească (jurisprudența) și precedentul judiciar _____	110
2.3. Este doctrina juridică izvor de drept? _____	117
2.4. Contractul normativ _____	119
2.5. Actul juridic normativ – principalul izvor de drept _____	119
2.6. Criza legii contemporane – cauze, consecințe, soluții. Realități ale dimensiunii legislative românești _____	122
2.6.1. Ignorarea principiilor (cerințelor) legiferării _____	125
2.6.2. Incapacitatea statului de drept actual de a asigura previzibilitatea legii _____	125
2.6.3. Insertia excesivă a Guvernului în activitatea de legiferare _____	128
2.6.4. Consecințe ale crizei legii contemporane și soluții pentru depășirea/ameliorarea actualei situații _____	130
TITLUL II. NORMA JURIDICĂ _____	133
Capitolul I. Conceptul de „normă juridică” _____	136
<i>Secțiunea 1. Definiția și trăsăturile normei juridice</i> _____	136
1.1. Definiția normei juridice _____	136
1.2. Trăsăturile normei juridice _____	136
1.2.1. Norma juridică are caracter general _____	136
1.2.2. Norma juridică are caracter impersonal _____	137
1.2.3. Norma juridică are caracter tipic _____	137
1.2.4. Norma juridică implică un raport intersubiectiv _____	137
1.2.5. Norma juridică are caracter obligatoriu _____	138
1.2.6. Alte trăsături ale normei juridice _____	139
<i>Secțiunea 2. Structura normei juridice</i> _____	139
2.1. Structura internă sau logico-juridică _____	140
2.1.1. Ipoteza _____	140
2.1.2. Dispoziția _____	141
2.1.3. Sancțiunea _____	141

2.1.4. Norme-principii, norme-definiții, norme-sarcini, norme-clasificări, norme-divizări _____	146
2.2. Structura externă sau tehnico-legislativă a normei juridice _____	147
<i>Secțiunea 3. Clasificarea normelor juridice</i> _____	148
Capitolul II. Aplicarea normei juridice _____	153
<i>Secțiunea 1. Despre validitatea normei juridice</i> _____	153
1.1. Validitatea normei juridice în concepția lui Georg Henrik von Wright _____	153
1.2. Validitatea normei în gândirea juridică _____	156
<i>Secțiunea 2. Aplicarea normei juridice în timp</i> _____	165
2.1. Intrarea în vigoare a normei juridice _____	165
2.2. Perioada de activitate a normei juridice _____	167
2.3. Leșirea din vigoare a normei juridice _____	171
<i>Secțiunea 3. Aplicarea normei juridice în spațiu</i> _____	174
3.1. Principiul teritorialității normei juridice _____	175
3.2. Excepția de la principiul teritorialității normei juridice _____	175
<i>Secțiunea 4. Aplicarea normei juridice asupra persoanelor</i> _____	177
4.1. Principiul personalității normei juridice _____	177
4.2. Personalul misiunilor diplomatice și consulare _____	177
4.3. Regimul străinilor în România _____	179
4.3.1. Cadrul legislativ și principalele definiții incidente _____	179
4.3.2. Drepturile și obligațiile străinilor în România _____	179
Capitolul III. Interpretarea normelor juridice _____	182
<i>Secțiunea 1. Noțiunea, necesitatea, principiile și formele interpretării normelor juridice</i> _____	182
1.1. Noțiunea și necesitatea interpretării _____	182
1.2. Principiile interpretării normelor juridice _____	186
1.3. Formele interpretării normelor juridice _____	190
1.3.1. Interpretarea oficială (obligatorie) _____	190
1.3.1.1. Interpretarea administrativă _____	193
1.3.2. Interpretarea neoficială (sau doctrinară) _____	193
<i>Secțiunea 2. Metodele interpretării normelor juridice</i> _____	194
2.1. Metoda gramaticală _____	194
2.2. Metoda istorică _____	195
2.3. Metoda sistematică _____	195
2.4. Metoda logică de interpretare _____	196
2.5. Metoda teleologică (sau după scop) _____	199
<i>Secțiunea 3. Analogia în drept. Analogia legii și analogia dreptului</i> _____	200
3.1. Analogia legii _____	200
3.2. Analogia dreptului _____	201
<i>Secțiunea 4. Litera și spiritul legii. Abuzul de drept și fraudă la lege</i> _____	201
4.1. Litera și spiritul legii _____	201
4.2. Abuzul de drept _____	201
4.3. Frauda la lege _____	202

<i>Secțiunea 5. Rezultatele interpretării normelor juridice</i>	203
5.1. Interpretarea literală	203
5.2. Interpretarea extensivă	203
5.3. Interpretarea restrictivă	204

TITLUL III. ACTUL JURIDIC 205

Capitolul I. Actul juridic normativ 206

<i>Secțiunea 1. Elaborarea actelor juridice normative</i>	206
1.1. Tehnica juridică și tehnica legislativă	206
1.1.1. Tehnica juridică	206
1.1.2. Tehnica legislativă	209
1.2. Principiile elaborării actelor juridice normative	214
1.2.1. Principiul fundamentării științifice a activității de elaborare a actelor normative	214
1.2.2. Principiul asigurării unui raport firesc între dinamica și statica dreptului	216
1.2.3. Principiul corelării sistemului actelor normative	217
1.2.4. Principiul accesibilității și economiei de mijloace în elaborarea normativă	226
1.3. Etapele procesului de legiferare	258

<i>Secțiunea 2. Părțile constitutive și elementele de structură internă ale actului juridic normativ</i>	260
2.1. Părțile constitutive ale actului juridic normativ	260
2.1.1. Titlul actului juridic normativ	261
2.1.2. Preambulul	263
2.1.3. Formula introductivă	264
2.1.4. Partea dispozitivă	265
2.1.5. Formula de atestare a autenticității actului normativ	267
2.1.6. Semnătura reprezentantului legal al emitentului	268
2.1.7. Numărul și data actului normativ	268
2.1.8. Anexele	268
2.2. Elementele de structură internă ale actului juridic normativ	269
2.2.1. Articolul	269
2.2.2. Alineatul	270

<i>Secțiunea 3. Procedee tehnice de entropie și creație în legiferare (evenimentele legislative)</i>	272
3.1. Abrogarea	272
3.2. Modificarea	274
3.3. Completarea	275
3.4. Republicarea	276
3.5. Derogarea	276
3.6. Suspendarea	277
3.7. Rectificarea	277

<i>Secțiunea 4. Sistematizarea actelor normative</i>	277
4.1. Încorporarea	278
4.2. Codificarea	278
<i>Secțiunea 5. Consiliul Legislativ – organ specializat de elaborare și coordonare legislativă</i>	280
Capitolul II. Actul juridic individual	283
<i>Secțiunea 1. Conceptul realizării dreptului</i>	283
1.1. Considerații generale	283
1.2. Formele realizării dreptului	285
<i>Secțiunea 2. Actul de aplicare a dreptului</i>	288
2.1. Noțiunea și trăsăturile actului de aplicare a dreptului	288
2.2. Etapele procesului de aplicare a dreptului	289
TITLUL IV. RAPORTUL JURIDIC	293
Capitolul I. Conceptul de „raport juridic”	293
<i>Secțiunea 1. Definiția raportului juridic</i>	293
<i>Secțiunea 2. Trăsăturile raportului juridic</i>	295
2.1. Raportul juridic este un raport social	295
2.2. Raportul juridic este un raport de suprastructură	297
2.3. Raportul juridic are caracter volițional	297
2.4. Raportul juridic este un raport valoric (de promovare și apărare a valorilor sociale)	299
2.5. Raportul juridic este o categorie istorică	300
2.6. Raportul juridic are caracter normativ	301
Capitolul II. Premisele apariției raportului juridic	303
<i>Secțiunea 1. Norma juridică – premisă fundamentală a nașterii unui raport juridic</i>	303
<i>Secțiunea 2. Subiectele raportului juridic – premisă generală apariției raportului juridic</i>	304
2.1. Noțiunea de subiect al raportului juridic	304
2.2. Capacitatea juridică – premisă a calității de subiect de drept	306
2.2.1. Noțiune	306
2.2.2. Capacitatea juridică de folosință	307
2.2.3. Capacitatea juridică de exercițiu	309
2.3. Clasificarea subiectelor raporturilor juridice	311
<i>Secțiunea 3. Faptul juridic – premisă concretă a apariției sau a stingerii unui raport juridic</i>	313
Capitolul III. Conținutul raportului juridic	315
<i>Secțiunea 1. Dreptul subiectiv</i>	315
1.1. Noțiunea de „drept subiectiv”	315
1.2. Clasificarea drepturilor subiective	318
<i>Secțiunea 2. Obligația juridică</i>	318

TITLUL V. RĂSPUNDEREA JURIDICĂ	321
Capitolul I. Conceptul de „răspundere juridică”	321
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de „răspundere juridică”</i>	321
<i>Secțiunea 2. Formele (felurile) răspunderii juridice</i>	324
<i>Secțiunea 3. Condițiile angajării răspunderii juridice</i>	327
3.1. Conduita ilicită	328
3.2. Rezultatul conduitei ilicite	328
3.3. Legătura causală (raportul de cauzalitate) între conduita ilicită și rezultatul acesteia	328
3.4. Vinovăția făptuitorului	329
3.5. Inexistența unor împrejurări sau cauze care înlătură, în principiu, răspunderea juridică	329
Capitolul II. Responsabilitate socială – răspundere juridică	331
<i>Secțiunea 1. Responsabilitate – răspundere (terminologie)</i>	331
<i>Secțiunea 2. Responsabilitatea socială și răspunderea socială</i>	332
2.1. Responsabilitatea și răspunderea în doctrina sociologică	332
2.2. Responsabilitatea și răspunderea: asemănări, deosebiri, interferențe	336
TITLUL VI. PRINCIPALELE ȘCOLI ȘI CURENTE ÎN GÂNDIREA JURIDICĂ	339
Capitolul I. Curentul dreptului natural	340
<i>Secțiunea 1. Considerații introductive</i>	340
<i>Secțiunea 2. Apariția dreptului natural</i>	343
2.1. Gândirea greacă antică	343
2.2. Școala stoică despre dreptul natural	345
2.3. Dreptul natural în concepția romanilor	346
<i>Secțiunea 3. Dreptul natural în perioada Evului Mediu</i>	347
3.1. Sfântul Augustin	348
3.2. Toma d’Aquino	348
<i>Secțiunea 4. Dreptul natural în concepția sofștilor</i>	350
<i>Secțiunea 5. Doctrina contractualistă privind dreptul natural</i>	353
5.1. Hugo Grotius – întemeietorul Școlii dreptului natural	353
5.2. Samuel Pufendorf – continuator de seamă a lui Grotius	357
5.3. Thomas Hobbes	360
5.4. John Locke	362
<i>Secțiunea 6. Teoria modernă a dreptului natural</i>	363
6.1. Benedict Spinoza	363
6.2. Charles Montesquieu	365
6.3. Jean-Jacques Rousseau	366
6.4. Immanuel Kant	368
6.5. Gândirea iusnaturalistă postkantiană	369
6.6. Alte concepții despre dreptul natural	371
<i>Secțiunea 7. Gândirea juridică românească privind dreptul natural</i>	374

<i>Secțiunea 8. Principiile și caracterele dreptului natural</i>	376
8.1. Principiile dreptului natural	376
8.2. Trăsăturile dreptului natural	377
<i>Secțiunea 9. Critica Curentului dreptului natural</i>	379
<i>Secțiunea 10. Renașterea dreptului natural. Neonaturalismul (Neo-individualismul)</i>	384
<i>Secțiunea 11. Dreptul natural: istorie – prezent – perspective</i>	392
11.1. Dreptul natural de-a lungul istoriei	392
11.2. Dreptul natural în contemporaneitate	395
Capitolul II. Școala istorică a dreptului	398
<i>Secțiunea 1. Originea Școlii istorice a dreptului</i>	398
1.1. Gândirea juridică premergătoare apariției Școlii istorice. Precursori și inspiratori	398
1.2. Apariția Școlii istorice a dreptului	402
1.3. Concepția dezvoltată de Școala istorică	403
<i>Secțiunea 2. Doctrina Școlii istorice</i>	405
2.1. Principalele teze ale Școlii istorice	405
<i>Secțiunea 3. Privire critică asupra Școlii istorice a dreptului</i>	413
Capitolul III. Utilitarismul juridic	421
<i>Secțiunea 1. Originea utilitarismului</i>	421
<i>Secțiunea 2. Întemeietorii utilitarismului juridic</i>	423
2.1. Thomas Hobbes	423
2.2. Helvetius	423
2.3. Jeremy Bentham	424
2.4. John Stuart Mill	426
2.5. Charles Darwin	428
2.6. Herbert Spencer	428
2.7. Rudolf von Jhering	431
<i>Secțiunea 3. Utilitarismul – din perspectiva filosofiei politice</i>	433
3.1. Principalele teze ale utilitarismului juridic (rezumat)	433
3.2. Privire critică asupra utilitarismului juridic	435
Capitolul IV. Pozitivismul juridic	438
<i>Secțiunea 1. Începuturile pozitivismului juridic</i>	438
<i>Secțiunea 2. Auguste Comte – întemeietorul pozitivismului juridic</i>	440
<i>Secțiunea 3. Școala exegezei textelor</i>	441
<i>Secțiunea 4. Pozitivismul analitic</i>	443
<i>Secțiunea 5. Pragmatismul și realismul juridic american</i>	446
5.1. Pragmatismul juridic	446
5.2. Realismul juridic american	449
<i>Secțiunea 6. Realismul juridic scandinav</i>	452
Capitolul V. Alte școli și curente în gândirea juridică	454
<i>Secțiunea 1. Teoria dreptului obiectiv (pseudopozitivismul)</i>	454

<i>Secțiunea 2. Normativismul (teoria pură a dreptului)</i>	457
<i>Secțiunea 3. Sociologismul juridic</i>	461
3.1. Emile Durkheim	461
3.2. Lucien Lévy-Brühl	463
3.3. Max Weber	463
3.4. Eugen Ehrlich	464
3.5. Jean Carbonnier	465
ADAGII, EXPRESII ȘI LOCUȚIUNI LATINE ÎN DREPTUL ROMÂNESC	467
BIBLIOGRAFIE	493